

LIETUVOS RESPUBLIKOS ŠVIETIMO, MOKSLO IR SPORTO MINISTERIJOS ŠVIETIMO KOKYBĖS IR REGIONINĖS POLITIKOS DEPARTAMENTAS

Biudžetinė įstaiga, A. Volano g. 2, 01516 Vilnius, tel. (8 5) 219 1225 / 219 1152, faks. (8 5) 261 2077,
el. p. smmin@smm.lt, <http://www.smm.lt>. Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 188603091.
Atsisk. sąsk. LT30 7300 0100 0245 7205 „Swedbank“, AB, kodas 73000

PAŽYMA DĖL ETATINIO MOKYTOJŲ DARBO APMOKĖJIMO DIEGIMO BENDROJO UGDYMO MOKYKLOSE

2019-03-15 Nr. KA1-7
Vilnius

Vykdydami Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2018 m. gruodžio 6 d. įsakymą Nr. V-988 „Dėl etatinio mokytojų darbo apmokėjimo diegimo bendrojo ugdymo mokyklose planinio patikrinimo“ ir Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerijos kanclerio 2019 m. vasario 6 d. potvarkį Nr. P-31 „Dėl darbo grupės sudarymo“ Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos Švietimo kokybės ir regioninės politikos departamento Regioninės politikos analizės skyriaus specialistai 2019 m. vasario–kovo mėnesiais atliko patikrą 64-iose šalies bendrojo ugdymo mokyklose (sąrašas pridedamas).

Patikros tikslas – įvertinti etatinio mokytojų darbo apmokėjimo modelio įgyvendinimą bendrojo ugdymo mokyklose, kuriose Švietimo valdymo informacinės sistemos duomenimis (toliau – ŠVIS), buvo įsteigta mažiau pareigybių už mokyklai apskaičiuotą sąlyginį mokytojų pareigybių skaičių, vadovaujantis Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2018 m. liepos 11 d. nutarimo Nr. 679 „Dėl Mokymo lėšų apskaičiavimo, paskirstymo ir panaudojimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ (toliau – Lėšų apskaičiavimo metodika) 6.2 papunkčiu, ir (ar) mokytojų, turinčių visą ar didesnę nei visą etatą, dalis nesiekė 10 proc., taip pat mokyklose, kurios, 2019 m. sausio mėn. atliktos mokyklų vadovų anketinės apklausos duomenimis, patyrė sunkumų įgyvendinant etatinio mokytojų darbo apmokėjimo modelį.

Patikros aspektai: Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių įstaigų darbuotojų darbo apmokėjimo įstatymo (toliau – Įstatymas), mokyklų darbo apmokėjimo sistemų nuostatų įgyvendinimas nustatant mokytojų darbo krūvius, pareiginės algos pastoviosios dalies koeficientus, mokytojų pareigybių aprašymų atitiktis pareigybių aprašymų metodikos reikalavimams, darbo laiko apskaitos ypatumai ir galimybių dalį darbo laiko mokytojams dirbti nuotoliniu būdu sudarymas.

Teisės aktai / dokumentai:

1. Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas.
2. Lietuvos Respublikos darbo kodeksas.
3. Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių įstaigų darbuotojų darbo apmokėjimo įstatymas.
4. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2018 m. liepos 11 d. nutarimas Nr. 679 „Dėl mokymo lėšų apskaičiavimo, paskirstymo ir panaudojimo tvarkos aprašo patvirtinimo“.
5. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2018 m. liepos 26 d. įsakymas Nr. V-674 „Dėl mokytojų (išskyrus trenerius) pareigybių aprašymo metodikos patvirtinimo“.
6. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2018 m. rugpjūčio 3 d. įsakymas Nr. V-689 „Dėl rekomendacijų dėl mokytojų, dirbančių pagal bendrojo ugdymo, profesinio mokymo ir neformaliojo švietimo (išskyrus ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programas), darbo krūvio sandaros patvirtinimo“.

7. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos 2018 m. liepos 27 d. raštas Nr. SR-3365 „Dėl Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių įstaigų darbuotojų darbo apmokėjimo įstatymo Nr. XIII-198 2, 3, 4, 7, 8, 14, 17 straipsnių ir 5 priedo pakeitimo įstatymo bei Mokymo lėšų apskaičiavimo, paskirstymo ir panaudojimo tvarkos aprašo įgyvendinimo“.

8. Lietuvos Respublikos valstybinės darbo inspekcijos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 2017 m. spalio 19 d. raštas Nr. SD-25-12355 „Dėl papildomo darbo“.

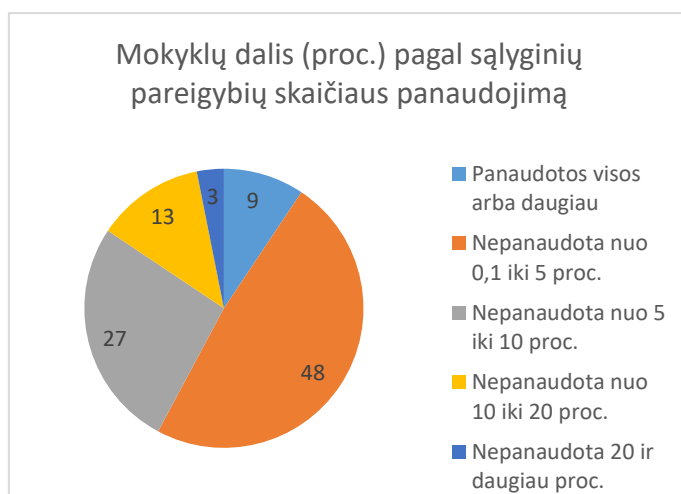
Siekdama pasirengti patikrai ir išsiaiškinti kai kuriuos etatinio mokytojų darbo apmokėjimo modelio įgyvendinimo aspektus, Švietimo, mokslo ir sporto ministerija 2019 m. sausio mėnesį organizavo mokyklų vadovų apklausą, o patikros metu vasario–kovo mėnesiais – anoniminę tikrinamų mokyklų mokytojų apklausą. Apklausų rezultatų ataskaitos pateikiamos kaip šios pažymos priedai (norint atidaryti spauskite **Ctrl+**): [anketų mokykloms apibendrinimas](#) ir [anketų mokytojams apibendrinimas](#)

Etatinio mokytojų darbo apmokėjimo modelio įgyvendinimo rezultatų statistinė analizė (2018 m. rugsėjo 1 d. duomenimis)

Mokytojų pareigybių skaičius ir dydis. Vadovaujantis Lėšų apskaičiavimo metodikos 6.2 papunkčiu, ŠVIS duomenimis, iš viso 64 tikrintose mokyklose finansuojamas sąlyginis mokytojų pareigybių skaičius buvo 1788,93. Patikros metu nustatyta, kad tikrintose mokyklose buvo įsteigta 1695,95 mokytojų pareigybių. Skirtumas tarp mokykloms apskaičiuoto sąlyginio pareigybių skaičiaus ir įsteigtų mokytojų pareigybių skaičiaus (toliau – nepanaudoti etatai) buvo 92,98 pareigybės (5,2 proc.).

Mokyklų dalis (proc.) pagal nepanaudotų pareigybių dalį nuo sąlyginio pareigybių skaičiaus pateikta 1 paveiksle.

1 pav.

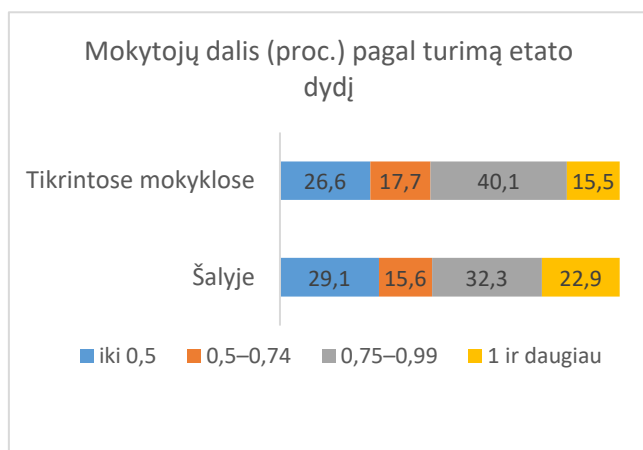
Iš mokyklų pateiktų duomenų išsiaiškinta, kad tik dvi (3,1 proc.) tikrintos mokyklos panaudojo pagal Lėšų apskaičiavimo metodiką joms apskaičiuotą sąlyginį pareigybių skaičių, keturios (6,3 proc.) mokyklos panaudojo 0,7–2,03 didesnę už sąlyginį pareigybių skaičių. Vienoje mokykloje nepanaudotų etatų dalis siekia 30 proc. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad tris ir daugiau pareigybių nepanaudojo septynios tikrintos mokyklos (11 proc.), vena iš jų nepanaudojo 10,41 pareigybių.

Lėšų apskaičiavimo metodikos 17.2 papunktyje nustatyta, kad iš mokymo lėšų mokama už darbą pedagoginiams darbuotojams, nurodytiems švietimo ir mokslo ministro tvirtinamame Pareigybių, kurias atliekant darbas yra laikomas pedagoginiu, sąraše. Tačiau pagal Lėšų apskaičiavimo metodiką lėšos numatytos tik mokytojų, įgyvendinančių mokyklų vykdomas ugdymo programas pagal ugdymo planus, švietimo pagalbos specialistų, bibliotekininkų, mokyklos vadovų pareigybėms finansuoti. Bendrosioms bendrojo ugdymo mokykloms tiesiogiai skiriamos lėšos tik mokytojų etatams steigti. Klasės vadovo funkcija bendrojo ugdymo mokytojams, dirbantiems pagal pagrindinio, vidurinio ugdymo ir neformaliojo vaikų švietimo programas, nėra privaloma, šioms funkcijoms vykdyti gali būti suformuotos klasių kuratorių pareigybės – penkiose tikrintose mokyklose įsteigta 11 klasių kuratorių pareigybių iš valandų funkcijoms, susijusioms su veikla mokyklos bendruomenei. Tačiau dalyje mokyklų darbuotojų pareigybių sąrašuose yra pedagoginių pareigybių, kurioms išlaikyti lėšos pagal Lėšų apskaičiavimo metodiką mokyklai nėra skirtos. Iš mokytojams apskaičiuotų etatų išlaikoma akompaniatoriaus pareigybė vienoje tikrintoje mokykloje (0,5 etato), meno vadovų pareigybės – dviejose mokyklose (po 0,5 etato), dar vienoje mokykloje – teatro režisieriaus pareigybė (ŠVIS įregistruota kaip meno vadovo pareigybė, 1 etatas) ir profesijos patarėjo pareigybė (0,75 etato). Dviejų mokyklų pareigybių sąrašuose yra neformaliojo ugdymo

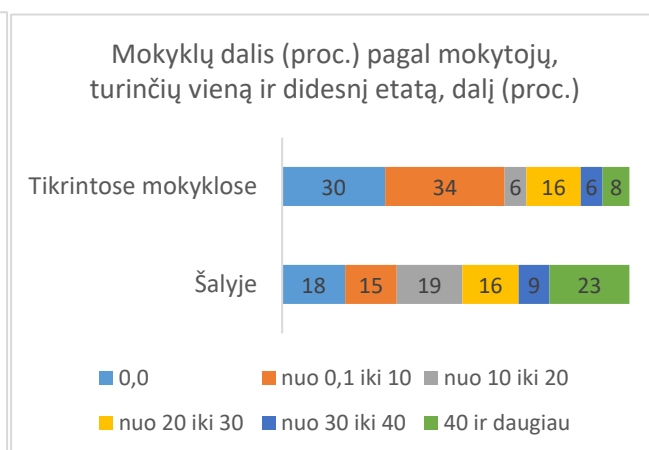
organizatoriai (atitinkamai 0,9 ir 1 etatas) ir akompaniatoriai (atitinkamai 0,5 ir 0,75 etato), kurias išlaiko savivaldybė iš lėšų švietimo pagalbos specialistų pareigybėms finansuoti, nors šios pareigybės nėra priskiriamos prie švietimo pagalbos specialistų. Kai kurios iš šių pareigybių, nesant darbuotojo, patikros metu buvo laisvos.

Patikros metu surinkti duomenys rodo, kad, 2018 m. rugsėjo 1 d. duomenimis, tikrintose mokyklose dirbo 2407 mokytojai. Vienu ir daugiau kaip vienu etatu dirbo 373 mokytojai, jie sudarė 15,5 proc. visų tikrintose mokyklose dirbančių mokytojų. Didžiosios dalies tikrintų mokyklų mokytojų (40 proc.) darbo krūvis buvo nuo 0,75 iki 0,99 etato. Atkreiptinas dėmesys, kad 19 (30 proc.) tikrintų mokyklų nebuvo nė vieno mokytojo, turinčio vieną (įskaitant ir didesnę) etatą. Dar 22 (34 proc.) mokyklose turinčių visą etatą mokytojų buvo tik iki 10 proc. Šalies ir tikrintų mokyklų mokytojų pasiskirstymas pagal darbo krūvį 2018 m. rugsėjo 1 d. pateiktas 2 paveiksle, mokyklų skaičius pagal tai, kuri dalis mokytojų jose turi vieną ir didesnę etatus, pateiktas 3 paveiksle.

2 pav.

3 pav.

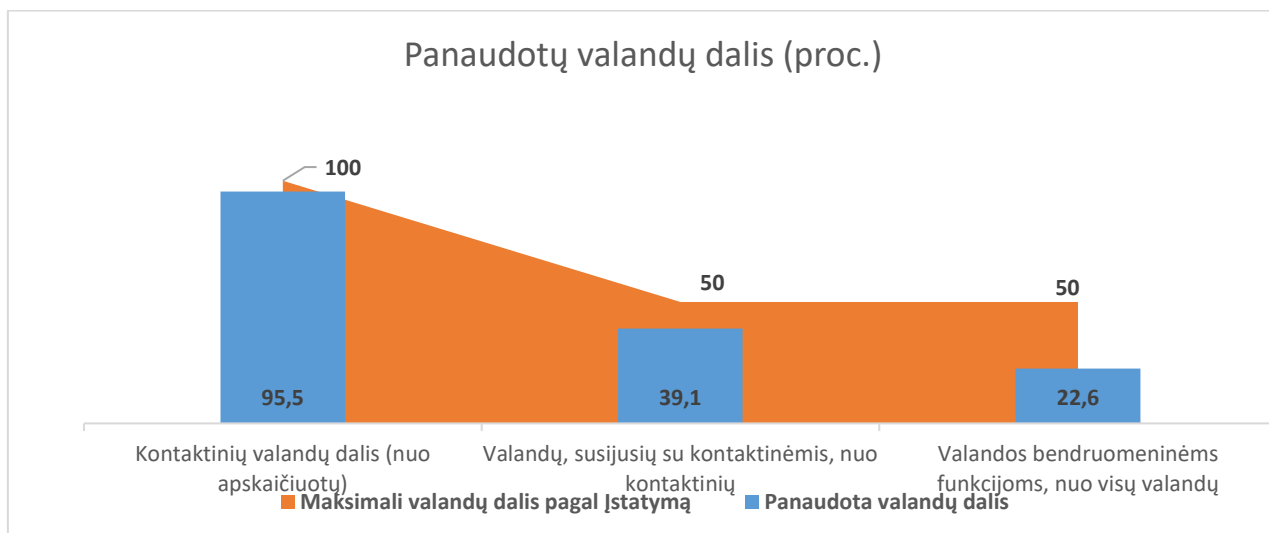
Nuo 2018 m. rugsėjo 1 d. įvedant etatinį mokytojų darbo apmokėjimo modelį sąlyginis pareigybių skaičius buvo finansuojamas taikant 0,9167 indeksavimo koeficientą. Nuo 2019 m. rugsėjo 1 d. sąlyginį pareigybių skaičių finansuojant 100 proc., tikrintose mokyklose bus galima mokytojams paskirstyti dar apie 150 pareigybių.

Mokykloms apskaičiuotų kontaktinių valandų, valandų funkcijoms, susijusioms su kontaktinėmis valandomis ir valandų funkcijoms, susijusioms su veikla bendruomenei vykdyti, paskirstymas.

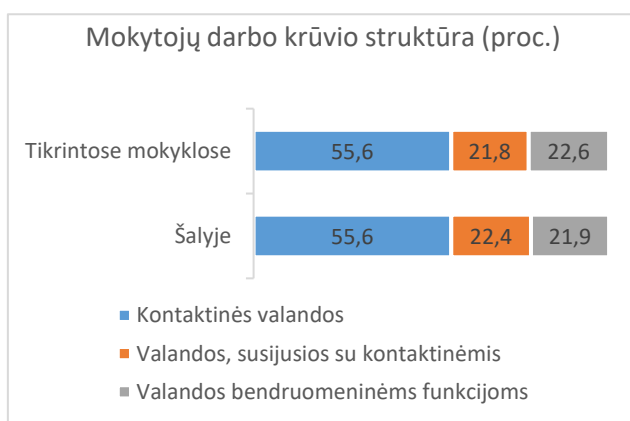
Iš mokyklų pateiktų duomenų matyti, kad visas (kai kuriose mokyklose – ir daugiau) pagal Lėšų apskaičiavimo metodiką skirtas kontaktines valandas panaudojo 16 (25 proc.) mokyklų. 47 (73,4 proc.) tikrintos mokyklos panaudojo nuo 82 iki 100 proc. joms skirtų kontaktinių valandų. Viena mokykla panaudojo tik 63 proc. jai skirtų kontaktinių valandų – pagal Lėšų apskaičiavimo metodiką šiai mokyklai finansavimas skirtas septyniems komplektams, o sukomplektuoti yra tik keturi (žr. Klasių komplektavimas).

Mokyklų vadovų teigimu, mokslo metų pradžioje buvo abejojama, ar tikrai mokykla gaus pakankamai lėšų ir galės paskirstyti tiek kontaktinių valandų, kiek priklauso pagal Lėšų apskaičiavimo metodiką. Tikrintų mokyklų mokytojams tenkanti vidutinė valandų pagal jų vykdomas funkcijas dalis (proc.), lyginant su Įstatyme nustatytais maksimaliais dydžiais, pateikta 4 paveiksle.

4 pav.

5 pav.

5 paveiksle pateikta vidutinė mokytojo darbo krūvio struktūra šalies bendrojo ugdymo mokyklose (ŠVIS duomenimis) ir tikrintose mokyklose (mokytojų krūvių paskirstymo suvestinių duomenimis). Tikrintų mokyklų mokytojų vidutinė darbo krūvio struktūra nežymiai skiriasi nuo šalies bendrojo ugdymo mokyklų mokytojų vidutinės darbo krūvio struktūros: apie pusėje tikrintų mokyklų valandų funkcijoms, susijusioms su veikla mokyklos bendruomenei, dalis yra didesnė už valandų funkcijoms, susijusioms su kontaktinėmis

valandomis dalį.

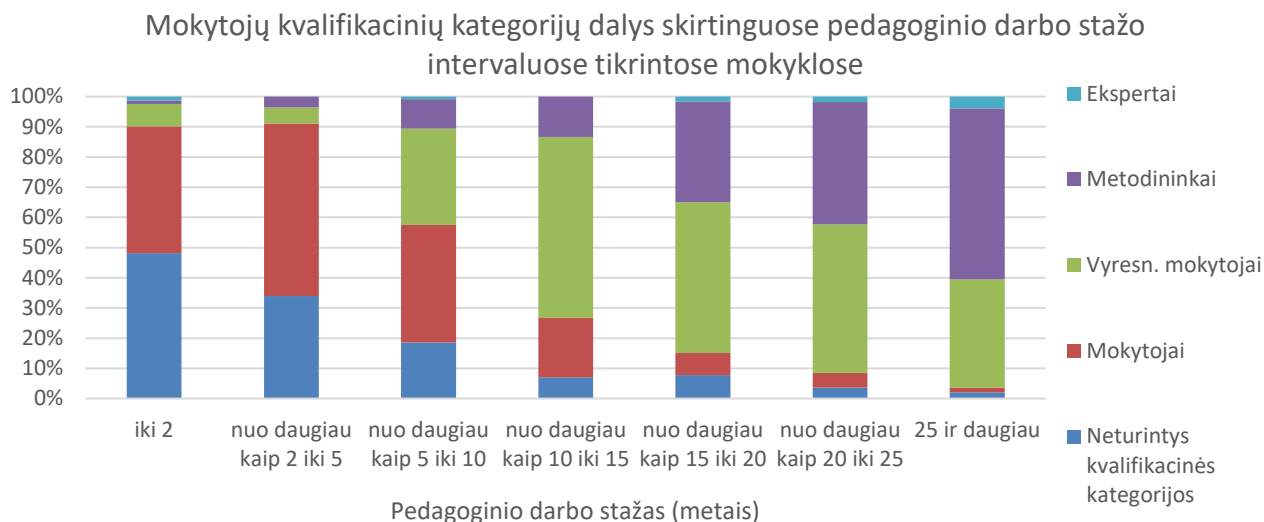
Mokytojų pareigybių skaičių lėmę veiksniai

Mokytojų kvalifikacija ir pedagoginio darbo stažas. Kaip jau minėta, tikrintose mokyklose nepanaudota 92,98 (5,2 proc. sąlyginio pareigybių skaičiaus) etatų. Viena iš priežasčių, kodėl dauguma tikrintų mokyklų nepanaudoja jai skirtos sąlyginio pareigybių skaičiaus, yra lėšų stoka dėl aukštesnių mokytojų pareiginės algos pastoviosios dalies koeficientų už Lėšų apskaičiavimo tvarkoje nustatytą vidutinį $R=7,61$. Tai lemia aukšta mokytojų kvalifikacija ir didelis pedagoginio darbo stažas.

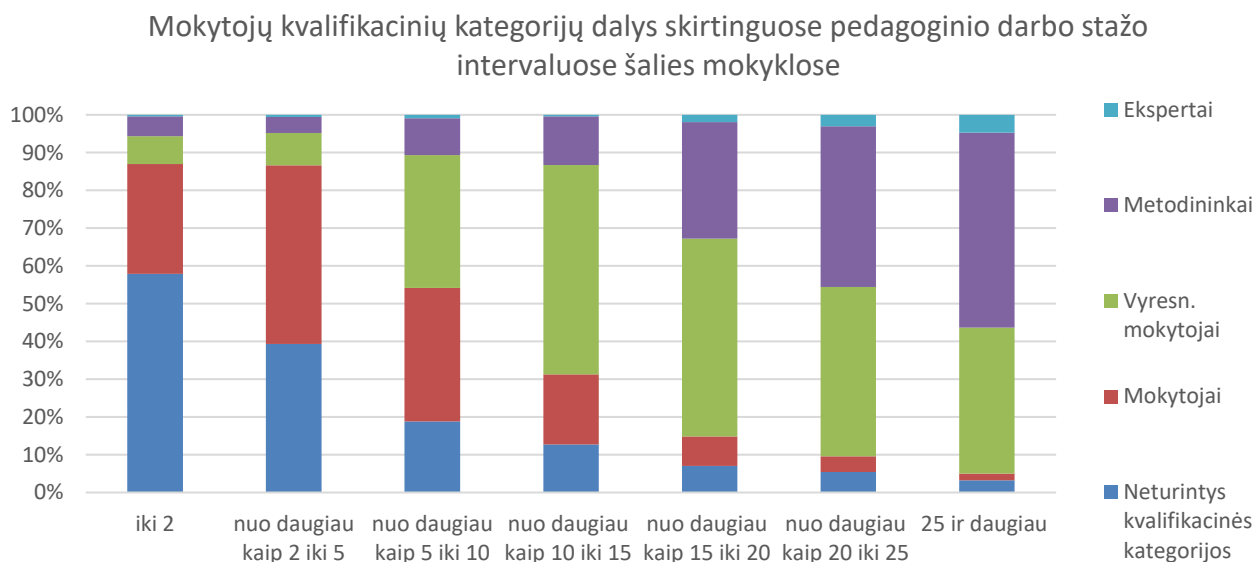
ŠVIS duomenimis, mokytojų metodininkų ir ekspertų kvalifikacines kategorijas turi 46 proc. tikrintų mokyklų mokytojų, 56,8 proc. mokytojų turi daugiau kaip 25 metų stažą, iš jų 60,6 proc. turi mokytojo metodininko ar mokytojo eksperto kvalifikacines kategorijas. Tikrintų mokyklų mokytojų kvalifikacijos ir darbo stažo rodikliai panašūs į šalies bendrojo ugdymo mokyklų atitinkamus rodiklius.

6 ir 7 paveiksluose pateikti ŠVIS duomenys apie tikrintose mokyklose ir šalies bendrojo ugdymo mokyklose dirbančių mokytojų pedagoginį darbo stažą ir kvalifikacines kategorijas.

6 pav.

7 pav.

Mokytojų pareiginės algos pastoviosios dalies koeficientų didinimas. Pagal Įstatymo 5 priedo 2 punktą mokytojų pareiginės algos pastoviosios dalies koeficientai yra didinami dėl veiklos sudėtingumo ir tai padidina lėšų poreikį mokytojų atlyginimams. Pagal Lėšų apskaičiavimo metodikos 9 punktą savivaldybėms yra skiriamos papildomos lėšos, kurias savivaldybės savo nustatyta tvarka turi perskirstyti mokykloms Lėšų apskaičiavimo metodikos 12 punkte nustatytoms reikmėms. Viena iš šių reikmių yra mokytojų pareiginės algos pastoviosios dalies koeficientų didinimas dėl veiklos sudėtingumo. Dauguma savivaldybių mokslo metų pradžioje neskyrė lėšų mokytojų koeficientams padidinti, todėl mokyklų vadovai mokytojams koeficientus dėl veiklos sudėtingumo didino iš mokyklai ugdymo planui įgyvendinti skirtų lėšų. Kuo daugiau mokykla ugdo specialiųjų ugdymosi poreikių mokinių, tuo didesnės lėšų sumos jai prireikia mokytojų koeficientams padidinti. Pavyzdžiui, mokyklai, ugdančiai 32 vidutinių bei didelių specialiųjų ugdymosi poreikių mokinius, mokytojų koeficientams pagal Įstatymo 5 priedo 2.1.1. papunktį padidinti vos 3–5 proc. per mėnesį prireikia apie 800 eurų. Dalis mokyklų vadovų minėjo, kad, nežinodami, kiek gaus papildomai lėšų iš savivaldybės perskirstomų lėšų dalies, rugsėjo mėnesį skirstydami kontaktines valandas ugdymo planams įgyvendinti, nustatydami mokytojams procentinę dalį nuo kontaktinių valandų funkcijoms, susijusioms su kontaktinėmis valandomis, taip pat skirstydami valandas funkcijoms, susijusioms su mokytojų veikla bendruomenei, nustatydami pareiginės algos pastoviosios dalies koeficientus, didindami šiuos koeficientus už veiklos sudėtingumą, orientavosi į pagal Lėšų apskaičiavimo metodiką mokyklai skirtas lėšas (pateiktas ŠVIS). Be to, pasak mokyklų

vadovų, jie tam tikrą dalį pareigybių taupė nenumatytiems atvejams, pavyzdžiui, mokėti mokytojams priemokas už pavadavimą, už mokymą namuose metų eigoje susirgus mokiniui, už kitus darbo sutartyse nesulygtus papildomus darbus.

Prieš patikrą vykdytos mokyklų vadovų apklausos duomenimis, iš 44 tikrintų mokyklų, atsakiusių į anketos klausimus, 14 (22 proc. tikrintųjų) 2018 m. rugsėjo–gruodžio mėnesiais papildomų lėšų iš savivaldybės perskirstomos dalies negavo, rugsėjo mėnesį gavo keturios (6,3 proc.) mokyklos. Daugiausiai lėšų paskirstyta spalio–gruodžio mėnesiais. Patikros metu mokyklų vadovai teigė, kad savivaldybės nenurodė skiriamų lėšų paskirties, papildomos lėšos buvo panaudotos mokytojų darbo užmokesčio trūkumams padengti, pagalbos specialistų etatams išlaikyti, pedagoginių darbuotojų priemokoms, premijoms išmokėti.

Klasių komplektavimas. Kita steigiamų pareigybių skaičių lemiančių sąlygų yra klasių komplektavimas. Pagal Lėšų apskaičiavimo metodiką mokyklos sąlyginis pareigybių skaičius, mokyklos ugdymo planui įgyvendinti skiriamų kontaktinių valandų ir lėšų dydis apskaičiuojami vadovaujantis Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2011 m. birželio 29 d. nutarimu Nr. 768 „Dėl mokyklų, vykdančių formaliojo švietimo programas, tinklo kūrimo taisyklių patvirtinimo“ patvirtintu Klasių, jungtinių klasių bendrosiose bendrojo ugdymo mokyklose sudarymo kriterijų sąrašu (toliau – Klasių sudarymo kriterijai). Pusėje tikrintų mokyklų (32 iš 64) yra Klasių sudarymo kriterijų neatitinkančių komplektų.

16 (25 proc.) tikrintų mokyklų yra sukomplektavusios 1–4 komplektais mažiau nei turėtų pagal Klasių sudarymo kriterijus, padidindamos maksimalų mokinių skaičių kai kuriose klasėse ir formuodamos pradinio ugdymo programoje – daugiau kaip 24, pagrindinio ir vidurinio ugdymo programose – daugiau kaip 30 mokinių. Mokytojams tenka dirbti su dideliu mokinių skaičiumi klasėse, tačiau mokyklos tokiu būdu turi daugiau lėšų, nes pagal Lėšų apskaičiavimo metodiką lėšų ugdymo planui įgyvendinti gauna tokiam komplektų skaičiui, koks priklauso pagal Klasių sudarymo kriterijus. Tačiau iš 16 tokių mokyklų tik keturiose mokyklose mokytojų, turinčių vieną etatą ir daugiau, dalis žymiai didesnė nei kitose mokyklose.

Trijose (5 proc.) tikrintose mokyklose komplektuojama daugiau klasių komplektų nei priklauso pagal Klasių sudarymo kriterijus.

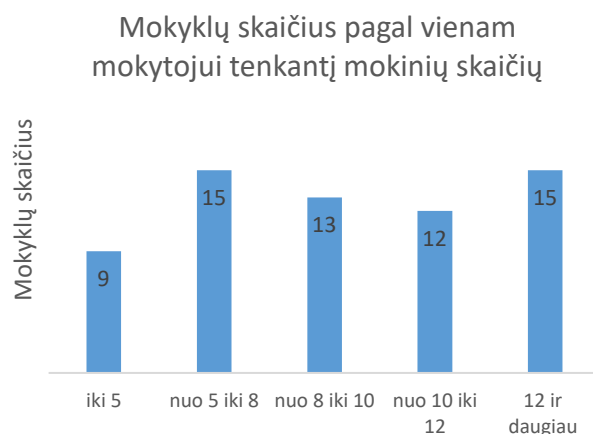
Dešimtyje mokyklų (16 proc.) yra komplektų, neturinčių minimalaus Klasių sudarymo kriterijuose nurodyto vaikų skaičiaus klasėje, todėl pagal Lėšų apskaičiavimo metodiką finansuojamų tik 0,5 ar 0,33 dalimi. Šešiose iš šių mokyklų ugdymo planams įgyvendinti skirtų kontaktinių valandų skaičius viršija pagal Lėšų apskaičiavimo metodiką finansuojamų kontaktinių valandų skaičių. Kitose keturiose mokyklose panaudojamos ne visos kontaktinės valandos, todėl darytina prielaida, kad šių mokyklų ugdymo planas yra ribotas ir nėra tenkinami mokinių ugdymosi poreikiai. Šešiose iš šių 10 mokyklų vieną ir daugiau etatų turinčių mokytojų dalis yra nuo 0 iki 10, o keturiose siekia nuo 28 iki 39 proc.

Dvi (3 proc.) tikrintos mokyklos turi po vieną klasių komplektą daugiau nei priklauso pagal Klasių sudarymo kriterijus ir po vieną komplektą su didesniu vaikų skaičiumi už maksimalų leistiną, todėl lėšų trūkumo sąlyginiam pareigybių skaičiui steigti šiuo atveju nėra.

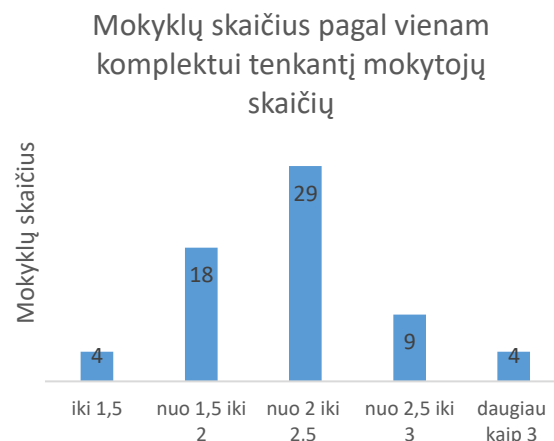
Vienoje mokykloje pažeidžiant Klasių sudarymo kriterijus yra jungiamos 9 ir 10 klasės.

Mokytojų skaičius mokyklose. Mokytojų pareigybių dydis priklauso ir nuo mokytojų skaičiaus mokykloje. Kai mokykloje yra daug mokytojų, pagal Lėšų apskaičiavimo metodiką apskaičiuotą sąlyginį mokytojų pareigybių skaičių tenka dalintis didesniam skaičiui mokytojų. Tokiu atveju mokytojų krūvis bei turimų etatų dydžiai yra mažesni, maža dalis mokytojų turi visą etatą. Mokyklų skaičius pagal vienam mokytojui tenkantį mokinių skaičių tikrintose mokyklose pateiktas 8 paveiksle, pagal vienam komplektui tenkantį mokytojų skaičių – 9 paveiksle.

8 pav.

9 pav.

12 ir daugiau mokinių vienam mokytojui tenka 9 iš 19 tikrintų progimnazijų, 5 iš 9 tikrintų pradinė mokyklų, vienoje iš 20 tikrintų pagrindinių mokyklų. 37 tikrintose mokyklose (58 proc.) vienam mokytojui tenka ne daugiau kaip 10 mokinių. Iš 9 mokyklų, kuriose vienam mokytojui tenka iki 5 mokinių, 8 yra kaimo pagrindinės mokyklos, viena – kaime veikianti gimnazija.

Didžiausias sąlyginis pareigybių skaičius, tenkantis vienam komplektui, pagal Lėšų apskaičiavimo metodiką bendrosioms klasėms (išskyrus mokinių, besimokančių tautinių mažumų kalba ar valstybine mokomąja kalba daugiakalbėje aplinkoje, klases) yra 2,46 (III ir IV gimnazijos klasėms, kuriose mokosi daugiau kaip 21 mokiniams). Mažiausias – 1,1 (pirmai klasei). Vadinas, vidutinis sąlyginis pareigybių skaičius vienam komplektui pagal Lėšų apskaičiavimo metodiką nėra didesnis už 2,5. Tačiau 13 tikrintų mokyklų mokytojų, tenkančių vienam komplektui, skaičius yra 2,5 ir didesnis. Akivaizdu, jog tokiose mokyklose mokytojų skaičius yra per didelis, o jų pareigybių dydžiai mažesni lyginant su kitomis mokyklomis. 2,5 ir daugiau mokytojų vienam komplektui tenka vienoje progimnazijoje, septyniose pagrindinėse mokyklose ir penkiose gimnazijose. Kaimo pagrindinėse mokyklose, kuriose mokinių ir klasių komplektų skaičius yra mažas, mokytojų pareigybių dydį lemia nedidelis kontaktinių valandų skaičius. Progimnazijose klasių komplektų daugiau, todėl ir mokytojų pareigybių dydžiai yra didesni. Mokytojų įsteigtų pareigybių skaičius ir vidutiniškai vienam mokytojui tenkantis pareigybės dydis tikrintose mokyklose pagal mokyklų tipus pateiktas 1 lentelėje.

1 lentelė

Mokyklos tipas	Tikrintų mokyklų skaičius	Įsteigtų mokytojų pareigybių skaičius	Dirbančių mokytojų skaičius	Vidutiniškai vienam mokytojui tenkantis pareigybės dydis
Pradinė mokykla	9	86,75	129	0,67
Progimnazija	19	759,35	1022	0,74
Pagrindinė mokykla	20	389,83	623	0,63
Gimnazija (ilgoji)	12	321,07	448	0,72
Gimnazija (keturmetė)	4	129,97	185	0,70

Etatinio mokytojų darbo apmokėjimo modelio įgyvendinimo reglamentavimas mokyklų veiklos dokumentuose

Darbo apmokėjimo sistemos. Konkrečios darbo užmokesčio mokėjimo nuostatos, vadovaujantis 2017 m. vasario 1 d. įsigaliojusio Įstatymo 5 straipsnio 2 dalimi, turi būti nustatomos įstaigos darbo apmokėjimo sistemoje, kuri gali būti įstaigos kolektyvinės sutarties ir (ar) vidaus ar darbo tvarkos taisyklių sudėtinė dalis. 2017 metais, įsigaliojus Įstatymui, 67 proc. (43 iš 64) tikrintų mokyklų vadovų buvo patvirtinę atskirus dokumentus – darbo apmokėjimo sistemas ar aprašus. 2018 m. rugsėjo 1 d. pasikeitus Įstatymo 5 priedui, reglamentuojančiam mokytojų darbo apmokėjimą, 62 (97 proc.) tikrintos mokyklos atnaujino arba parengė darbo apmokėjimo sistemas. Vienoje mokykloje tikrinimo metu sistema nebuvo atnaujinta, kitoje sistema nebuvo parengta. 60 (94 proc.) tikrintų

mokyklų darbo apmokėjimo sistemos patvirtintos kaip atskiri dokumentai, vienoje mokykloje – kaip priedas prie darbo tvarkos taisyklių. Viena mokykla darbo apmokėjimo sistemą nustatė kolektyvinėje sutartyje, kita – kolektyvinės sutarties priede ir darbo apmokėjimo tvarkos apraše. Dviejose mokyklose darbo apmokėjimo nuostatos fiksuotos ir atskirame dokumente, ir darbo tvarkos taisyklėse.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad iš 63 mokyklų, turinčių darbo apmokėjimo sistemas, 20 (33 proc.) tikrintų mokyklų darbo apmokėjimo sistemos nėra suderintos su darbuotojų atstovais, nors tai padaryti įpareigoja Lietuvos Respublikos darbo kodeksas. Penkiose mokyklose darbo apmokėjimo sistemų rengimo laikotarpiu darbuotojų atstovai nebuvo išrinkti, todėl, pasak mokyklų vadovų, darbo apmokėjimo sistemos buvo pristatytos mokytojų ir (ar) mokyklų taryboms.

Lietuvos Respublikos darbo kodekso 140 straipsnio 3 punkte nustatyta, kad darbdavys darbo apmokėjimo sistemą turi padaryti prieinamą susipažinti visiems darbuotojams, tačiau ji neskelbiama viešai 11 (17 proc.) tikrintų mokyklų. Iš 1824 (76 proc. visų dirbančių tikrintose mokyklose) mokytojų, atsakiusių į anoniminės anketos klausimą apie darbo apmokėjimo sistemos viešumą ir skaidrumą, 79 proc. atsakė, kad ji yra vieša, 67 proc. – kad priimta skaidriai. Tačiau tik 44 proc. apklausoje dalyvavusių mokytojų atsakė, kad darbo apmokėjimo sistema motyvuoja dirbti.

Darbo apmokėjimo sistemose, vadovaujantis Įstatymo 5 straipsnio 2 dalimi, turi būti detalizuojami darbo krūvio, pareiginės algos pastoviosios dalies koeficiento nustatymo kriterijai, koeficiento didinimo (pvz., mokytojams – dėl veiklos sudėtingumo) kriterijai, priemonių ir premijų mokėjimo tvarka ir sąlygos. Aiškūs ir konkretūs susitarimai ir jų laikymasis yra viena iš motyvuojančių priemonių dirbti.

Mokytojo darbo krūvį sudaro kontaktinės valandos, valandos funkcijoms, susijusioms su kontaktinėmis valandomis, ir valandos funkcijoms, susijusioms su veikla mokyklos bendruomenei, vykdyti.

Visos tikrintos mokyklos darbo apmokėjimo sistemose nustatė, kad kontaktinės valandos skiriamos pagal ugdymo planuose numatytas valandas, kaip apibrėžta Įstatymo 5 priedo 5 dalyje. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2018 m. rugpjūčio 3 d. įsakymu Nr. V-689 „Dėl rekomendacijų dėl mokytojų, dirbančių pagal bendrojo ugdymo, profesinio mokymo ir neformaliojo švietimo (išskyrus ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programas), darbo krūvio sandaros patvirtinimo“ siūlymai iki dvejų metų darbo patirtį turintiems mokytojams skirti mažesnę kontaktinių valandų skaičių, daugiau laiko skiriant pasiruošimui pamokoms, aukštas kategorijas turintiems mokytojams skirti mažiau kontaktinių, bet daugiau valandų kolegų mokymui, ir kt. nedetalizuoti nė vienos mokyklos darbo apmokėjimo sistemoje.

Nekontaktinių valandų funkcijoms, susijusioms su kontaktinėmis valandomis, vykdyti skyrimo principai detalizuoti 41 (64 proc.) tikrintos mokyklos darbo apmokėjimo sistemose. Šių valandų skyrimas apibrėžtas tam tikra procentine dalimi nuo kontaktinių valandų skaičiaus pagal mokomuosius dalykus: dalykams, kurių mokymas nesusijęs su mokinių darbų vertinimu, skiriama minimali procentinė dalis, nurodyta Įstatymo 5 priedo 7 punkte – 30 proc., kitiems dalykams nustatyta dalis – iki 50 proc.

Nekontaktinių valandų funkcijoms, susijusioms su veikla mokyklos bendruomenei vykdyti, skyrimas apibrėžtas 40 (63 proc.) tikrintų mokyklų darbo apmokėjimo sistemose. Kitų mokyklų detalūs susitarimai fiksuoti kituose dokumentuose – mokytojų pasirašytuose pareigybių aprašymų ar darbo sutarčių prieduose.

65 proc. anketinėje apklausoje dalyvavusių mokytojų nurodė, kad jiems yra aiškūs darbo krūvio paskirstymo principai.

Konkretūs mokytojų pareiginės algos pastoviosios dalies koeficientai nustatyti tik penkių (8 proc.) tikrintų mokyklų darbo apmokėjimo sistemose. 11 (17 proc.) mokyklų darbo apmokėjimo sistemose įvardyta, kad taikomi minimalūs, vidutiniai ar maksimalūs Įstatymo 5 priede nustatytų koeficientų dydžiai, o 37 (58 proc.) mokyklos Įstatymo 5 priede nustatytus dydžius perkėlė į savo darbo apmokėjimo sistemas, neįvardindamos konkrečiau taikomo dydžio.

Mokytojų pareiginės algos pastoviosios dalies koeficientai, vadovaujantis Įstatymo 5 priedo 2 punktu, didinami dėl veiklos sudėtingumo. Kokia procentine dalimi ir už kokias veiklas yra didinamas koeficientas, turi būti susitarta mokykloje ir nustatyta darbo apmokėjimo sistemoje. Pagal Įstatymo 5 priedo 2.1.1 papunktį (specialiųjų ugdymo poreikių mokinių ugdymas) pareiginės algos pastoviosios dalies koeficiento didinimas numatytas 47 (73 proc.) mokyklose; pagal 2.1.6 papunktį

(mokymas namuose) – 30 (47 proc.) mokyklų; pagal 2.1.8 papunktį (dėl užsieniečių mokymo) – 26 (40 proc.) mokyklose; pagal 2.2 papunktį (pagal kitus biudžetinės įstaigos darbo apmokėjimo sistemoje numatytus kriterijus) – 12 (19 proc.) tikrintų mokyklų. Tačiau 25 (39 proc.) mokyklose konkrečios koeficiento didinimo procentinės dalys nenustatytos, tik perkeltos nuostatos iš Įstatymo. Koeficientų didinimo procentinė dalis pagal mokinių ir (ar) klasių skaičių diferencijuota 33 (52 proc.) mokyklų darbo apmokėjimo sistemose, tačiau daugumoje mokyklų stokojama aiškumo ir konkretumo. Tik 58 proc. apklausoje dalyvavusių mokytojų teigė, kad jiems yra aiškūs pareiginės algos pastoviosios dalies koeficientų didinimo už veiklos sudėtingumą principai.

Darbo apmokėjimo sistemų analizė parodė, kad 60 (94 proc.) tikrintų mokyklų priemonių mokėjimo principus aprašė taip, kaip tai nustatyta Įstatymo 10 straipsnyje. 12 (19 proc.) tikrintų mokyklų papildomai nustatė priemonių mokėjimą mokytojams už kolegų pavadavimą. Iš jų vienos mokyklos darbo apmokėjimo sistemoje yra numatyta mokėti priemokas ir tuo atveju, kai darbas yra kilnojamojo pobūdžio, susijęs su kelionėmis.

Premijų mokėjimo principai darbo apmokėjimo sistemoje perkelti iš Įstatymo 12 straipsnio 51 (80 proc.) tikrintoje mokykloje. Savo nusistatytus premijų mokėjimo principus turi septynios (11 proc.) mokyklos. Pavyzdžiui, yra nustatytos konkrečios premijų sumos už atliktas ypač svarbias užduotis. Premijų mokėjimas neaptartas šešių (9 proc.) tikrintų mokyklų darbo apmokėjimo sistemose.

Patikros metu nustatyta, kad šešios (9 proc.) mokyklos darbo apmokėjimo sistemose numatė mokytojams galimybę dalį darbo laiko dirbti nuotoliniu būdu. Aštuonios (13 proc.) mokyklos tokią galimybę nustatė darbo sutartyse. Nuotolinio darbo tvarkos aprašai parengti 24 (38 proc.) mokyklose. Kitose mokyklose, vadovų teigimu, dėl galimybės dirbti tam tikrą darbo laiko dalį ne mokykloje yra susitarta individualiai (raštu ar žodžiu). Dažniausiai nuotoliniu būdu leidžiama atlikti dalį funkcijų, susijusių su kontaktinėmis valandomis. 85 proc. anketinėje apklausoje dalyvavusių mokytojų teigė, kad jiems yra sudaryta galimybė dalį darbo laiko dirbti nuotoliniu būdu.

Mokytojų pareigybių aprašymai. Įstatymo 4 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad biudžetinės įstaigos vadovas tvirtina biudžetinės įstaigos darbuotojų pareigybių sąrašus, naudodamasis Lietuvos Respublikos ūkio ministro patvirtintu Lietuvos profesijų klasifikatoriaus kodu ir pritaikydamas profesijos pavadinimą konkrečiai pareigybei įvardinti. Tikrinimo metu nustatyta, kad mokyklos darbuotojų pareigybių sąrašai patvirtinti įstaigos vadovo įsakymais 47 (73 proc.) mokyklose.

Įstatymo 4 straipsnio 3 dalis nurodo, kad biudžetinės įstaigos vadovas tvirtina mokytojų pareigybių aprašymus pagal Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro patvirtiną metodiką. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministras 2018 m. liepos 26 d. įsakymu Nr. V-674 patvirtino Mokytojų (išskyrus trenerius) pareigybių aprašymo metodiką (toliau – Metodika), kuria turėjo vadovautis mokyklų vadovai rengdami mokytojų pareigybių aprašymus.

Tikrinimo metu nustatyta, kad viena mokykla neturi parengusių mokytojų pareigybių aprašymų, kitoje mokykloje pareigybių aprašymų neturi 30 proc. mokytojų. Aštuonios (12,5 proc.) mokyklos neturi parengusių pareigybių aprašymų kai kurių dalykų mokytojams (pvz., ekonomikos ir verslumo, informacinių technologijų, žmogaus saugos dalykų, neformaliojo vaikų švietimo mokytojų). 16 (25 proc.) mokyklų pareigybių aprašymus mokytojams parengė visiems vienodus, nepriklausomai nuo mokomojo dalyko, mokytojo turimos kvalifikacinės kategorijos ir įgyvendinamos ugdymo programos (pradinio, pagrindinio, vidurinio). Vienuolika (17,2 proc.) mokyklų parengė visiems mokytojams vieną pareigybės aprašymą, kurį pasirašė visi toje mokykloje dirbantys mokytojai. Kai kuriose mokyklose klasės vadovui parengtas atskiras pareigybės aprašymas, tačiau ta pati vadovavimo klasei funkcija nustatyta ir dalykų mokytojų pareigybių aprašymuose.

Patikros metu buvo išnagrinėti 996 pareigybės aprašymai bei atliktas jų vertinimas. Nustatyta, kad mokytojų pareigybių aprašymai patvirtinti 62 (96,9 proc.) mokyklose direktoriaus įsakymais. Pažymėtina, kad 58 (90,7 proc.) mokyklos mokytojo pareigybės aprašymo pavadinime nurodė pagrindinį mokomąjį dalyką ar mokomuosius dalykus, tačiau 15 (23,4 proc.) mokyklų nenurodė, pagal kokią ugdymo programą moko mokytojas. Visos mokyklos, išskyrus vieną, mokytojų pareigybės aprašymuose nurodė pareigybės lygį – A2, taip pat visos mokyklos, išskyrus vieną, nurodė tiesioginį mokytojo pavaldumą vienam iš mokyklos vadovų. Metodikos 4.3 papunktyje numatyta, kad mokytojo pareigybei pagal vykdomą programą yra keliami specialūs reikalavimai. Išnagrinėjus mokytojų pareigybių aprašymus nustatyta, kad 63 (98,4 proc.) mokyklos mokytojų pareigybių aprašymuose nurodė specialiuosius reikalavimus, iš jų – 48 mokyklos nurodė reikiamą pareigybės išsilavinimą – studijų sritį ir kryptį bei kvalifikacinį laipsnį ir (ar) profesinę kvalifikaciją pagal

Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo 48 straipsnį ir pagal Reikalavimų mokytojų kvalifikacijai aprašą; pusė tikrintų mokyklų – nurodė kvalifikacinę kategoriją, kuri būtina mokytojo pareigybėje numatytoms funkcijoms atlikti, užsienio kalbos ir jos mokėjimo lygį, kuris nurodytas kaip privalumas arba būtinas pareigybėje numatytoms funkcijoms atlikti pagal Bendrųjų Europos kalbų metmenų kalbos mokėjimo lygių sistemą, taip pat ir kitus specialiuosius reikalavimus, susijusius su mokytojo pareigybei priskiriamų funkcijų specifika; 50 (78,1 proc.) mokyklų nurodė valstybinės lietuvių kalbos mokėjimo lygį, o 49 (76,6 proc.) mokyklos nurodė kitus privalomus specialiuosius reikalavimus, kurie pareigybės aprašyme numatyti funkcijoms atlikti pagal Reikalavimų mokytojų kvalifikacijai aprašą; beveik visos tikrintos mokyklos (95,3 proc.) nurodė skaitmeninio raštingumo gebėjimus pagal Reikalavimų mokytojų ir pagalbos mokiniui specialistų skaitmeninio raštingumo programoms aprašą arba su kokiomis skaitmeninėmis programomis mokytojas turi mokėti dirbti.

Metodikos 5.1–5.3 papunkčiuose numatytos funkcijos (funkcijos, skirtos atitinkamai programai ar programoms įgyvendinti; funkcijos skirtos pasirengti įgyvendinti programas; funkcijos, susijusios su veikla mokyklos bendruomenei), kurias pareigas einantis mokytojas privalo vykdyti. Išsiaiškinta, kad 59 (92,2 proc.) mokyklos mokytojų pareigybių aprašymuose nustatė funkcijas, kurios skirtos ugdymo programai ar programoms įgyvendinti; 62 (96,9 proc.) mokyklos nustatė funkcijas, kurios skirtos pasirengti įgyvendinti programas, pavyzdžiui, planuoja ugdomąją veiklą, pasiruošia pamokoms, vertina mokinių pasiekimus ir t. t.; 59 (92,2 proc.) mokyklos nustatė funkcijas, susijusias su veikla mokyklos bendruomenei, pavyzdžiui, dalyvauja mokyklos organizuojamose posėdžiuose, metodinės grupės susirinkimuose, dalyvauja tėvų dienose mokykloje ir t. t. Pažymėtina, kad tik mažoje dalyje – 23,4 proc. – mokyklų, nustatant funkcijas atsižvelgta į mokytojo turimą kvalifikacinę kategoriją.

Mokytojų darbo sutarčių atnaujinimas. Darbo sutartis atnaujino 63 (98,4 proc.) tikrintos mokyklos. 61 (95,3 proc.) mokykloje atnaujintose darbo sutartyse nurodyta pareiginės algos pastoviosios dalies koeficientas, etato dydis, darbo laiko norma per savaitę (per metus), pareigybės pavadinimas. Tačiau dviejų (3,1 proc.) mokyklų mokytojų darbo sutartyse nenurodyta darbo laiko norma, pareiginės algos pastoviosios dalies koeficientai. Darbo sutarčių pakeitimai pasirašyti darbdavio ir darbuotojo. Vienoje mokykloje mokytojai kartu su atnaujintomis darbo sutartimis pasirašė „Susitarimą dėl nukrypimų nuo darbo laiko normos“, kuriame išreiškė sutikimą dirbti mažesniu nei 1512 metinių valandų darbo krūviu. Kai kuriose mokyklose prie mokytojų darbo sutarties papildomai pridėta mokytojų darbo krūvio sandaros lentelė.

Etatinio mokytojų darbo apmokėjimo modelio įgyvendinimas

Maksimalaus kontaktinių valandų privalomiems dalykams pagal bendruosius ugdymo planus skyrimas mokytojams. Pagal Įstatymo 5 priedo 8 dalį mokytojams, dirbantiems pagal bendrojo ugdymo programas, per savaitę skiriama ne daugiau kaip 24 kontaktinės valandos privalomiems dalykams pagal bendruosius ugdymo planus mokytis. Šios nuostatos laikosi 39 mokyklos (61 proc.). Kitose 25 (39 proc.) mokyklose dirba nuo 1 iki 10 mokytojų, kurie turi daugiau kaip 24 pamokas (vienoje tikrintoje mokykloje dirba 10 tokių mokytojų). Yra atvejų, kai šiems mokytojams neskiriamas visas etatas, kiti turi etatą arba daugiau nei etatą.

Nekontaktinių valandų skyrimas mokytojams, kurių pedagoginio darbo stažas iki 2 metų. 24 (37,5 proc.) mokyklose dirbo dalis mokytojų, kurių pedagoginio darbo stažas iki 2 metų. 19 (79,2 proc.) iš minėtų mokyklų šiems mokytojams, vadovaujantis Įstatymo 5 priedo 7 dalimi, valandų funkcijoms, susijusioms su kontaktinėmis valandomis, vykdyti skirta nuo 60 iki 100 proc. kontaktinių valandų skaičiaus. Penkiose (20,8 proc.) mokyklose šios nuostatos nesilaikoma arba laikomasi iš dalies. Pavyzdžiui, vienoje mokykloje skirta 50 ar 51 proc. kontaktinių valandų skaičiaus, kitoje – mokytojams skirta skirtingai: vienam mokytojui skirta 30 proc., kitiems – 60 proc. Dar vienoje mokykloje vienam neformaliojo švietimo mokytojui skirta 30 proc. Visų tikrintų mokyklų mokytojams, kuriems pedagoginio darbo stažas iki 2 metų, nekontaktinių valandų, skirtų funkcijoms, susijusioms su veikla mokyklos bendruomenei, vykdyti skirta iki 40 proc. visų valandų skaičiaus, kaip ir numatyta Įstatymo 5 priedo 7 dalyje.

Nekontaktinių valandų skyrimas mokytojams, kurių pedagoginio darbo stažas daugiau nei 2 metai. 62 (97 proc.) mokyklose mokytojams nekontaktinių valandų, skirtų funkcijoms, susijusioms su kontaktinėmis valandomis, vykdyti skirta nuo 30 iki 50 proc. kontaktinių valandų skaičiaus. Dviejose mokyklose (3 proc.) skirta kitaip, nei numatyta Įstatymo 5 priedo 7 dalyje. Vienoje

mokykloje nustatyta nuo 33 iki 47 proc., tačiau procentai skaičiuojami nuo valandų, kurios gaunamos savaitinį kontaktinių valandų skaičių padauginus iš 42 sav., todėl realiai procentai yra didesni ir didėja net iki 53 proc. Kitoje mokykloje vienam mokytojui skirta 29 proc., nors mokyklos darbo apmokėjimo sistemoje ir Įstatyme nustatyta 30 proc. Daugumoje mokyklų nekontaktinių valandų, susijusių su kontaktinėmis, skyrimas diferencijuojamas pagal mokytojo mokomąjį dalyką. Yra mokyklų, kur šios valandos skiriamos visiems mokytojams vienodai (keturiose mokyklose – 30 proc., vienoje – 50 proc.) arba skiriasi minimaliai (30–33 proc.).

Visose mokyklose nekontaktinės valandos, skirtos funkcijoms, susijusioms su veikla mokyklos bendruomenei, buvo skiriamos laikantis Įstatymo 5 priedo 7 dalies. Šių valandų dalis (proc.) buvo apskaičiuojama nuo mokytojo viso krūvio, bet ne nuo visų etato valandų (1512 val.). Vienos mokyklos mokytojui, kuris moko skirtingų dalykų ar turi neformaliojo švietimo valandų, atskirai pagal mokomus dalykus formavo ir šias nekontaktines valandas, kitos – šias valandas skyrė bendrai asmeniui. Dalis mokyklų į nekontaktinių valandų, skirtų mokyklos bendruomenei, skaičių įskaičiavo kontaktines valandas, kurios buvo apskaičiuotos kontaktines mokytojo valandas padauginus iš mokinių atostogų savaitių skaičiaus.

Susitarimų, nustatytų mokyklos darbo apmokėjimo sistemoje, laikymasis. 37 (57,8 proc.) tikrintose mokyklose mokytojų darbo krūvio sandara atitiko mokykloje priimtus susitarimus. 21 (32,8 proc.) mokykloje mokytojų darbo krūvio sandara mokykloje priimtus susitarimus atitiko iš dalies, o 6 (9,4 proc.) mokyklose darbo krūvio sandara mokyklos priimtų susitarimų neatitiko. Pavyzdžiui, nors mokykloje susitarta, tačiau nėra didinami pareiginės algos pastoviosios dalies koeficientai dėl veiklos sudėtingumo, ne pagal susitarimus skiriamos nekontaktinės valandos, susijusios su kontaktinėmis valandomis. Yra mokyklų, kur neaišku, kaip yra skiriamos nekontaktinės valandos funkcijoms, susijusioms su veikla mokyklos bendruomenei.

Pažymėtina, kad ne visos mokyklos yra priėmusios konkrečius susitarimus (dalis mokyklų susitarimų neturi), pavyzdžiui: nesusitarta, kokią dalį nekontaktinių valandų, susijusių su kontaktinėmis, skirti atskirų dalykų mokytojams; susitarimuose nurodoma nekonkrečiai nekontaktinių valandų, susijusių su kontaktinėmis, dalis (pvz., lietuvių k. mokytojams – nuo 40 iki 50 proc.); nėra susitarimų, kiek valandų skiriama konkrečioms veikloms mokyklos bendruomenei (todėl skirstoma individualiai, mokyklos direktoriui kalbantis su mokytoju).

Mokytojų pareiginės algos pastoviosios dalies koeficientų didinimas dėl veiklos sudėtingumo. Visose mokyklose, išskyrus vieną, yra didinami pareiginės algos pastoviosios dalies koeficientai dėl veiklos sudėtingumo. Minėtoje vienoje mokykloje pareiginės algos pastoviosios dalies koeficientai dėl veiklos sudėtingumo mokytojams nėra didinami, nors mokyklos darbo apmokėjimo sistemoje yra nustatyti didinimo atvejai pagal Įstatymo 2.1.1 ir 2.1.8 papunkčius ir mokykloje yra specialiųjų ugdymosi poreikių mokinių.

Dažniausiai mokytojų pareiginės algos pastoviosios dalies koeficientai didinami šiais Įstatymo numatytais atvejais: už darbą su specialiųjų ugdymosi poreikių mokiniais (Įstatymo 5 priedo 2.1.1 p.); mokantiems mokini, kuriam dėl ligos ar patologinės būklės skirtas mokymas namuose (Įstatymo 5 priedo 2.1.6 p.); mokantiems 1 ir daugiau užsieniečių ar Lietuvos Respublikos piliečių, atvykusių gyventi į Lietuvos Respubliką, nemokančių valstybinės kalbos, dvejus metus nuo mokinio mokymosi pradžios Lietuvos Respublikoje pagal bendrojo ugdymo ir profesinio mokymo programas – (Įstatymo 5 priedo 2.1.8 p.). Dalyje mokyklų koeficientas už tą patį veiklos sudėtingumo atvejį diferencijuojamas, atsižvelgiant į mokinių skaičių.

Dalyje mokyklų yra didinami koeficientai pagal mokyklos darbo apmokėjimo sistemoje nustatytus kriterijus (Įstatymo 5 priedo 2.2 p.), pavyzdžiui, viena mokykla mokytojų pareiginės algos pastoviosios dalies koeficientus didina už tikslingą ir reguliarų IKT panaudojimą ugdymo procese, kita mokykla 5 proc. didina koeficientą mokytojams, dirbantiems III–IV gimnazijos klasėse ir mokantiems dalykų, kurių bus organizuojami brandos egzaminai, dar kita – I–IV gimnazijos klasių mokytojams, atsižvelgiant į kontaktinių valandų skaičių per savaitę. Dviejose mokyklose 10 proc. didinami koeficientai mokytojams, dirbantiems su klase, kurioje yra ne mažiau kaip 50 proc. mokinių, nemokančių valstybinės kalbos.

Tačiau pasitaikė, kad kai kurios mokyklos kriterijų pagal Įstatymo 5 priedo 2.2 p. savo darbo apmokėjimo sistemoje nenustatė, bet koeficientus didino, arba nustatyti kriterijai prieštaravo kitiems teisės aktams. Pavyzdžiui, trijose mokyklose koeficientai mokytojui didinami už darbą su didesniu mokinių skaičiumi klasėje, nei nustatyta Klasių sudarymo kriterijuose; vienoje mokykloje mokytojams pareiginės algos pastoviosios dalies koeficientas didinamas dėl darbų vertinimo

sudėtingumo – pradinį klasių ir lietuvių k. mokytojams po 10 proc., matematikos – 7 proc., socialinių mokslų – 5 proc., nors nekontaktinių valandų, susijusių su kontaktinėmis, visiems mokytojams skirta 30 proc. Vienoje mokykloje pastoviosios dalies koeficientas didinamas už vadovavimą klasei: 5–8 klasių mokytojams skirta nuo 18 iki 20 proc., tai yra koeficientas didinamas skirtingai, kad mokytojas gautų apie 106 eurus. Vadovavimo klasei valandos neįskaitomos į nekontaktines valandas, susijusias su veikla mokyklos bendruomenei. Darbo apmokėjimo sistemoje to nėra nustatyta.

Mokytojų krūvio skirstymas, atsižvelgiant į Rekomendacijose pateiktas nuostatas. Rekomendacijose dėl mokytojų, dirbančių pagal bendrojo ugdymo, profesinio mokymo ir neformaliojo švietimo programas (išskyrus ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programas), darbo krūvio sandaros (toliau – Rekomendacijos) 10, 11 punktuose pateikti mokytojo darbo krūvių skirstymo principai, atsižvelgiant į mokytojo įgyvendinamą ugdymo programą ir dalyką. 29 (45,3 proc.) tikrintos mokyklos pasinaudojo (ar iš dalies pasinaudojo) Rekomendacijomis ir darbo krūvi skirstė atsižvelgdamos į 10 ir (ar) 11 punktus. 24 (37,5 proc.) mokyklos Rekomendacijomis nepasinaudojo. 11 (17,2 proc.) mokyklų neturėjo galimybių pasinaudoti šiomis rekomendacijomis, nes turi mažą mokinių ir mokytojų skaičių.

Dažniausiai atsižvelgta į šias rekomendacijas: pradinio ugdymo mokytojams skirti ne daugiau kaip 20 kontaktinių valandų privalomiems dalykams; skiriant nekontaktines valandas, susijusias su kontaktinėmis valandomis, atsižvelgta į tai, kad pradinį klasių mokytojai mokinių pasiekimus ir pažangą vertina aprašomuoju būdu; lietuvių k., užsienio k. mokytojams daugiau laiko prireikia vertinti apibendrinamuosius mokinių rašto darbus, matematikos – daugiau laiko reikia rengti apibendrinamųjų rašto darbų užduotis; kai kurie mokytojai vertina nacionalinio mokinių pasiekimų patikrinimo darbus; meninio ugdymo ir technologijų, kūno kultūros mokytojams skirti daugiau valandų funkcijoms, susijusioms su veikla mokyklos bendruomenei vykdyti (organizuoti varžybas, rengti parodas, konkursus ir pan.).

Rekomendacijų 14 punkte pateiktos rekomendacijos dėl kvalifikacinės kategorijos įtakos mokytojo darbo krūvio sandarai. 19 (29,7 proc.) mokyklų, skirstydamos mokytojo krūvį, atsižvelgė (ar iš dalies atsižvelgė) į šias rekomendacijas: pagal kvalifikacines kategorijas diferencijavo nekontaktines valandas mokyklos bendruomenei; mažesnę kontaktinių valandų skaičių skyrė aukštesnės kvalifikacinės kategorijos mokytojams; aukštesnės kvalifikacinės kategorijos mokytojams skyrė daugiau nekontaktinių valandų funkcijoms, susijusioms su veikla mokyklos bendruomenei.

18 iš 24 mokyklų, kuriose dirba iki 2 metų stažo turintys mokytojai, atsižvelgta į Rekomendacijų 15 punktą ir skirta mažiau kontaktinių valandų ir nemaža dalis (daugiau kaip 60 proc.) nekontaktinių valandų funkcijoms, susijusioms su kontaktinėmis valandomis. Kitose šešiose mokyklose į Rekomendacijas neatsižvelgta. Viena iš priežasčių – nėra galimybių turėti keletą to paties dalyko mokytojų esamam krūviui. Be to, šią nuostatą sudėtinga pritaikyti pradinį klasių mokytojams.

Mokytojų savaitinio krūvio perskaičiavimas į metinį. Įstatymo 5 priedo 5 dalyje nustatyta, kad kontaktinės valandos skiriamos bendrojo ugdymo srities (dalyko) programoms įgyvendinti pagal ugdymo (mokymo) planuose numatytas valandas. 43 (67,2 proc.) tikrintos mokyklos, savaitinį mokytojų darbo krūvį perskaičiuodamos į metinį, vadovavosi šia Įstatymo nuostata (tai yra pradinio ugdymo programos mokytojams taikė 35 ugdymo proceso savaites, pagrindinio ugdymo programos – 37). Vidurinio ugdymo programos mokytojams buvo taikytas skirtingas savaitinių skaičius: dalis mokyklų taikė 37 savaites III ir IV gimnazijos klasių mokytojams, kita dalis – 37 savaites taikė III gimnazijos klasių mokytojams ir 33 IV gimnazijos mokiniams. Tik vienos mokyklos vidurinio ugdymo programos mokytojams taikytas 42 savaitinių skaičius. 15 (23,4 proc.) mokyklų pradinio ugdymo programos mokytojams taikė 34, pagrindinio ugdymo programos – 36 savaitinių skaičių. 5 mokyklos (7,8 proc.) taikė 36 savaitinių skaičių visų vykdomų programų mokytojams. Vienoje mokykloje pradinio ugdymo programos mokytojams taikytas 35, o pagrindinio ir vidurinio – 36 savaitinių skaičius.

Mokytojų, turinčių 24 ir daugiau kontaktinių valandų per savaitę, bet neturinčių viso etato, skaičius ir dalis (proc.).

34 (53,1 proc.) mokyklose mokytojų, turinčių 24 ir daugiau kontaktinių valandų per savaitę, bet neturinčių viso etato, nėra. Mokytojų, turinčių 24 ir daugiau kontaktinių valandų per savaitę, bet neturinčių viso etato, pasiskirstymas pateiktas 2 lentelėje.

2 lentelė

Mokytojų, turinčių 24 ir daugiau kontaktinių valandų per savaitę, bet neturinčių pilno etato, skaičius	Mokyklų skaičius	Mokyklų dalis (proc.)
1–3	22	34,4
4–5	4	6,3
6–9	3	4,7

Darbo laiko apskaita. Mokytojui darbo grafikas sudaromas pagal nustatytą darbo laiko režimą. Įstaigos vadovas mokytojui darbo laiko režimą nustato, vadovaudamasis Darbo kodekso 113 straipsniu ir Darbo laiko režimo valstybės ir savivaldybių įmonėse, įstaigose ir organizacijose nustatymo aprašu, patvirtintu Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2017 m. birželio 21 d. nutarimu Nr. 496 „Dėl Lietuvos Respublikos darbo kodekso įgyvendinimo“. Patikros metu nustatyta, kad 61 (95 proc.) mokykloje mokytojų darbo grafikus pildo direktoriaus pavaduotojai ugdymui arba mokyklų direktoriai. 12 (19 proc.) mokyklų darbo grafikus pildo patys mokytojai (pvz., pildomas savaitinis kontaktinių ir nekontaktinių valandų darbo grafikas). Visose mokyklose atsakingi asmenys pildo darbo laiko apskaitos žiniaraščius.

IŠVADOS

- Tikrintose mokyklose mokytojų, turinčių vieną ir didesnę nei vieną etatą, dalis sudaro 15,5 proc., tačiau 19 (30 proc.) tikrintų mokyklų tokių mokytojų iš viso nėra. ŠVIS duomenimis, vieną ir didesnę nei vieną etatą turi 27 proc. šalies bendrojo ugdymo mokyklų mokytojų.
- Mokyklų vadovai nepanaudoja visų pagal Lėšų apskaičiavimo metodiką apskaičiuotų sąlyginių etatų, nes planuoja lėšas mokytojų priemokoms už kolegų pavadavimą ir kitiems iš anksto nenumatytiems atvejams apmokėti. Iš viso tikrintose mokyklose neįsteigtos 93 sąlyginės pareigybės.
- Savivaldybės vėlavo paskirstyti joms pagal Lėšų apskaičiavimo metodiką skirtas lėšas ugdymo finansavimo poreikių skirtumams tarp mokyklų sumažinti. Todėl dalyje mokyklų mokytojų pareiginės algos pastoviosios dalies koeficientams dėl veiklos sudėtingumo didinti naudojamos mokykloms ugdymo planui įgyvendinti (mokytojų etatams steigti) skirtos lėšos.
- Mokyklų vadovų anketinės apklausos duomenimis, iš savivaldybės papildomų lėšų rugsėjo–gruodžio mėnesiais negavo 22 proc. tikrintų mokyklų.
- Pusėje tikrintų mokyklų nesilaikyta Klasių komplektavimo kriterijų – tai turėjo įtakos mokyklų galimybėms steigti mokytojų etatus.
- Etatinio mokytojų darbo apmokėjimo modelio įgyvendinimo nuostatos fiksuotos 62 (96,9 proc.) tikrintų mokyklų darbo apmokėjimo sistemose.
- 21 (33 proc.) tikrintoje mokykloje darbo apmokėjimo sistemos nesuderintos su darbuotojų atstovais.
- 40 (63 proc.) tikrintų mokyklų darbo apmokėjimo sistemose stokojama konkrečių susitarimų dėl mokytojų darbo krūvio sandaros.
- 24 (38 proc.) mokyklose nenustatyti valandų funkcijoms, susijusioms su veikla mokyklos bendruomenei, skirstymo principai.
- 25 (39 proc.) mokyklose nepakankamai diferencijuojamas mokytojų pareiginės algos koeficientų didinimas dėl veiklos sudėtingumo.
- Daugiau kaip pusė mokyklų didesnę valandų dalį skyrė funkcijoms, susijusioms su veikla mokyklos bendruomenei, vykdyti lyginant su valandomis funkcijoms, susijusioms su kontaktinėmis valandomis – ugdomajai veiklai planuoti, pasiruošti pamokoms, mokinių pasiekimams vertinti, mokiniams, jų tėvams (globėjams, rūpintojams) informuoti apie mokinių ugdymo ir ugdymosi poreikius, mokymosi pažangą, profesiskai tobulėti.
- Visos tikrintos mokyklos iš esmės laikėsi Įstatymo ir Rekomendacijų sudarydamos mokytojų darbo krūvį. Tačiau 25 tikrintose mokyklose nustatyta pavienių atvejų, kai viršytas maksimalus

kontaktinių valandų skaičius per savaitę, 7 mokyklose fiksuoti Įstatymo nuostatų, skiriančių valandas funkcijoms, susijusioms su kontaktinėmis valandomis, nesilaikymo atvejais; 27 mokyklose pastebėta pačių mokyklų nustatytų darbo apmokėjimo sistemų nuostatų nesilaikymo atvejų.

- Mokytojų pareigybių aprašymai iš esmės parengti vadovaujantis Mokytojų (išskyrus trenerius) pareigybių aprašymo metodika, tačiau 27 tikrintose mokyklose yra parengtas vienas pareigybės aprašymas visiems mokytojams arba visų mokytojų pareigybių aprašymai vienodi.
- Mokytojų darbo sutartys, įvedus etatinį darbo apmokėjimo modelį, atnaujintos 63 (98,4 proc.) tikrintose mokyklose.

REKOMENDACIJOS

Mokykloms

- Sudarant klasių komplektus vadovautis Klasių sudarymo kriterijais.
- Atnaujinti (ar parengti) darbo apmokėjimo sistemas.
- Darbo apmokėjimo sistemose nustatyti konkrečius Įstatymo taikymo mokykloje principus, neperrašinėjant bendro pobūdžio Įstatymo nuostatų.
- Darbo apmokėjimo sistemas suderinti su darbuotojų atstovais.
- Užtikrinti, kad mokytojų darbo krūvio sandara ir apmokėjimas už darbą atitiktų Įstatymo nuostatas ir mokyklos darbo apmokėjimo sistemoje priimtus susitarimus.
- Planuojant lėšas mokytojų pavadavimui ir kitiems nenumatytiems atvejams finansuoti, vadovautis trejų praėjusių metų šioms reikmėms panaudotų lėšų vidutiniu dydžiu.

Savivaldybėms

- Tvirtinant klasių komplektų skaičių mokyklose vadovautis Klasių sudarymo kriterijais.
- Mokslo metų pradžioje surinkti informaciją apie papildomų lėšų poreikį ugdymo finansavimo poreikių skirtumams tarp mokyklų sumažinti ir, vadovaujantis savivaldybės nustatyta tvarka, paskirstyti mokykloms.

Švietimo, mokslo ir sporto ministerijai

- Parengti rekomendacijas, kaip turėtų būti diferencijuojamas mokytojų pareiginės algos pastoviosios dalies koeficientų didinimas dėl veiklos sudėtingumo, atsižvelgiant į mokinių ir (ar) klasių, su kuriomis mokytojas dirba, skaičių.
- Siekiant padėti mokyklų vadovams sklandžiau modeliuoti mokytojo darbo krūvį ir funkcijas, parengti pavyzdinę mokytojo darbo krūvio sandaros lentelę.

Departamento direktorius

Aidas Aldakauskas